

PAN

POLSKA AKADEMIA NAUK
KOMITET NAUK ZOOTECHNICZNYCH
I AKWAKULTURY

Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury
Polskiej Akademii Nauk

Biuletyn Informacyjny

kwartalnik IV

Nr 1/2023

Warszawa, 2023

W numerze

1. Wstęp	2
2. „Inteligentne technologie w zootechnice” – prof. dr hab. Joanna Makulska	3
3. Wydarzenia	8
4. Certyfikat Doskonałości Kształcenia dla lubelskiej hipologii i jeździectwa	11
5. Dobrostan zwierząt – specjalizacja I stopnia dla lekarzy weterynarii	12
6. XI posiedzenie plenarne Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN	14
7. Legislacja	16
8. Tytuły i stopnie naukowe	18
9. <i>Pro memoria</i>	20
10. Kalendarium konferencyjne	33

Szanowni Państwo,

kolejny rok – to kolejne prognozy, pytania o przyszłość, także o perspektywy zootechniki i rybactwa. Podczas pierwszego tegorocznego posiedzenia Komitetu, przewodnikiem po meandrach przyszłości hodowli i chowu zwierząt była prof. dr hab. Joanna Makulska z Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Inteligentne technologie coraz mocniej wkraczają w nasze życie, skutkując potrzebą ich poznania i umiejętnego korzystania z tych dobrodziejstw cywilizacji. Duże zmiany obserwowane są także w szeroko rozumianej produkcji zwierzęcej. Czwarta Rewolucja Przemysłowa w Rolnictwie (Agriculture 4.0) dzieje się na naszych oczach.

Implikuje to m.in. konieczność zmian w programach kształcenia na różnych poziomach, a szczególnie akademickim. Nadrzędnym wydaje się pytanie o sylwetkę absolwenta. Celem działań nie może bowiem być kandydat, lecz właśnie dobrze wykształcony absolwent, „wyposażony” w kompetencje doceniane na rynku pracy. Temu służy inicjatywa Komitetu dotycząca nadania uprawnień zawodowych zootechnikom i ich-tiologom. To zapewne długa droga, nie tylko legislacyjna.

Toczący się dyskurs w świecie na temat przyszłości produkcji zwierzęcej, szczególnie w kontekście zapewnienia dobrostanu zwierząt, wymaga większego zaangażowania środowiska naukowego. Służy temu, zapoczątkowana przez Komitet, kampania edukacyjna w mediach.

Ostatnia ewaluacja dyscyplin naukowych (tzw. kryterium trzecie) wyeksponowała jeszcze bardziej znaczenie utylitarnych aspektów badań naukowych. Wymaga to pewnej redefinicji celów badawczych, szczególnie w obszarze nauk stosowanych, nie wyłączając zootechniki i rybactwa. Dialog nauki z praktyką będzie tematem debaty podczas kolejnego posiedzenia Komitetu.

Dobłą puentą tych przedsięwzięć są słowa Wisławy Szymborskiej: *każdy przecież początek to tylko ciąg dalszy, a księga zdarzeń zawsze otwarta w połowie.*

Przed nami Święta Wielkanocne. Niech ten czas będzie źródłem radosnych refleksji i twórczych, serdecznych spotkań.

Tomasz Szwaczkowski

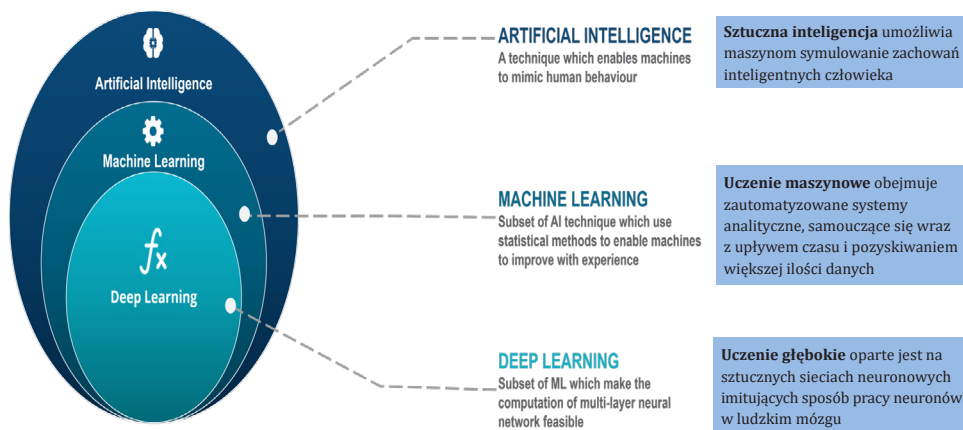
Inteligentne technologie w zootechnice

Joanna Makulska

Katedra Genetyki, Hodowli i Etologii Zwierząt,
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie

Uzyskanie satysfakcjonujących wyników, zarówno w intensywnej, jak i zrównoważonej produkcji zwierzęcej, realizowanej w określonych warunkach przyrodniczych, technicznych i rynkowych, wymaga umiejętnego zarządzania. Nowoczesne zarządzanie fermą zwierząt polega na indywidualnym podejściu do poszczególnych osobników oraz uwzględnieniu istniejących interakcji produkcyjno-środowiskowych, ekonomicznych i społecznych. Dużym ułatwieniem w tym zakresie jest coraz powszechniejszy dostęp do inteligentnych technologii inżynierskich i informacyjno-komunikacyjnych. Umożliwiają one kompleksowy monitoring zdarzeń na fermie, gromadzenie i przetwarzanie wielkich zbiorów danych (*Big Data*), automatyzację i robotyzację oraz generowanie i przesyłanie w formie elektronicznej informacji wspomagających podejmowanie optymalnych decyzji w prowadzonej działalności.

Technologią, która efektywnie wspiera optymalizację decyzji oraz automatyzację procesów i zadań jest sztuczna inteligencja (*Artificial Intelligence, AI*), symulująca zachowania inteligentne człowieka. AI obejmuje algorytmy uczenia maszynowego (*Machine Learning, ML*) i uczenia głębokiego (*Deep Learning, DL*), z wykorzystaniem sztucznych sieci neuronowych (*Artificial Neural Network, ANN*) [7], (ryc. 1).

Ryc. 1. Podstawowa klasyfikacja sztucznej inteligencji

Zadania uczenia maszynowego zaliczane są do różnych kategorii – zależnie od typu uczenia (nadzorowane/nienadzorowane) oraz modelu uczenia (klasyfikacja, regresja, grupowanie i redukcja wielowymiarowości). Dzięki wykorzystaniu algorytmów samouczenia, komputery samodzielnie, bez konieczności zaprogramowania, analizują dane oraz automatycznie dostosowują modele, uwzględniając zmienność zjawisk i wymagań w celu nabywania nowej wiedzy i zwiększania swojej zdolności do rozwiązania postawionego problemu – w tym, np. wykrywania, rozpoznawania, klasyfikacji, predykcji lub wyboru decyzji. Szczególnie ważna jest zdolność przewidywania zdarzeń i identyfikowania czynników ryzyka [2].

Technologia uczenia głębokiego, będąca podkategorią uczenia głębokiego, znacznie poprawia zdolność komputerów do wykrywania, klasyfikowania i rozpoznawania danych. Znajduje ona szerokie zastosowanie w dziedzinach, które wymagają działań na danych nienumerycznych, np. w klasyfikacji obrazów, rozpoznawaniu mowy, wykrywaniu obiektów i opisywaniu zawartości zbiorów danych.

Uczenie maszynowe wraz z uczeniem głębokim są podstawą precyzyjnej produkcji zwierzęcej (*Precision Livestock Farming, PLF*), polegającej na optymalnym, szeroko pojętym sterowaniu stadem i urządzeniami technicznymi, dzięki prowadzonemu w czasie rzeczywistym, zautomatyzowanemu monitoringowi wskaźników produkcyjnych, fizjologicznych i behawioralnych zwierząt, a także środowiska fermowego oraz maszyn i urządzeń [6, 9].

Na poziomie fermy inteligentne technologie wykorzystuje się m.in. do identyfikacji i lokalizacji zwierząt, ich monitoringu w celu oceny dobrostanu i kondycji, oceny i predykcji użytkowości oraz statusu zdrowotnego i reprodukcyjnego. Dane uzyskane przy użyciu różnych urządzeń pomiarowych (czujników), najczęściej odpowiednio przekształcone i zintegrowane, umożliwiają m.in. wczesną detekcję zdarzeń fizjologicznych zachodzących rutynowo w życiu zwierzęcia (ruja, zbliżający się poród), jak i niepożądanych, takich jak zaburzenia metaboliczne i choroby (głównie wymienia i kończyn). Stały monitoring zwierząt, skutkujący gromadzeniem wielkiej ilości danych, jest też nieocenionym wsparciem w genomowej ocenie wartości hodowlanej zwierząt. Dzięki inteligentnym technologiom możliwa jest ocena poprawności żywienia, jakości pastwisk i wpływu użytkowania zwierząt na środowisko, w tym określanie wielkości emisji gazów cieplarnianych, a ponadto sterowanie mikroklimatem pomieszczeń inwentarskich oraz predykcja ekonomicznej efektywności produkcji. Technologie te wykorzystywane są również w systemie zapewniania bezpieczeństwa i jakości produktów pochodzenia zwierzęcego w łańcuchu od producenta do konsumenta [1, 2, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 15].

Rozpoznawanie i klasyfikacja	<ul style="list-style-type: none"> • zwierząt • typów zachowań
Ocena i predykcja użytkowości oraz zdarzeń fizjologicznych	<ul style="list-style-type: none"> • produkcja (mleka, mięsa, jaj, wełny) • reprodukcja (m.in. skuteczność inseminacji, zapłodnialność jaj, płodność loch, ruja, wycielenie, indeks BCS)
Ocena dobrostanu i zdrowotności, predykcja chorób	<ul style="list-style-type: none"> • dobrostan bydła, świń, owiec, drobiu • mastitis, kulawizny u bydła • choroby metaboliczne • choroby zakaźne świń, drobiu
Optymalizacja żywienia i wykorzystania pastwisk	<ul style="list-style-type: none"> • indywidualizacja żywienia zwierząt • ocena behawioru pokarmowego • ocena jakości pastwisk
Genomowa ocena wartości hodowlanej	<ul style="list-style-type: none"> • badania asocjacyjne genomu
Organizacja pracy na fermie i środowiskowe zrównoważenie produkcji zwierzęcej	<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja zwierząt i sterowanie ich przemieszczaniem się • zadawanie paszy • monitoring i sterowanie mikroklimatem środowiska fermowego • ograniczenie emisji szkodliwych substancji do środowiska
Zapewnienie bezpieczeństwa i jakości produktów pochodzenia zwierzęcego	<ul style="list-style-type: none"> • śledzenie produktów pochodzenia zwierzęcego (m.in. technologia blockchain)

Ryc. 2. Główne obszary wykorzystania inteligentnych technologii w produkcji zwierzęcej

Przykłady wykorzystania inteligentnych technologii w szeroko pojętej działalności zootechnicznej przedstawiono na ryc. 2.

Zgromadzone informacje używane są w zintegrowanych systemach wspomaganie decyzji (*Decision Support Systems, DSS*) w zarządzaniu, co umożliwia poprawę dobrostanu i zdrowotności zwierząt, wzrost efektywności produkcyjnej i ekonomicznej oraz ograniczenie negatywnego wpływu produkcji zwierzęcej na środowisko [8].

Oprócz stałego monitoringu zwierząt i prognozowania zdarzeń poprzez uczenie się na podstawie przeszłych zachowań, reguł i dostępnych danych, wykorzystanie nowoczesnych technologii na tzw. inteligentnych fermach pozwala realizować liczne

zadania i procesy przy użyciu zautomatyzowanego sprzętu, a nawet robotów. Przykłady automatyzacji i robotyzacji obejmują wiele działań, jak np. indywidualizacja żywienia, sortowanie zwierząt, sterowanie mikroklimatem pomieszczeń inwentarskich [1].

Podsumowując, w przyszłości wykorzystanie inteligentnych technologii stanie się zapewne niezbędne dla intensyfikacji produkcji żywności, potrzebnej do wyżywienia ludności świata, ale też dla zrównoważenia produkcji roślinnej i zwierzęcej, optymalizacji wykorzystania zasobów naturalnych, zapewnienia odpowiedniego dobrostanu zwierząt i jakości produktów spożywczych oraz ochrony środowiska [11]. Gromadzenie i przetwarzanie olbrzymich ilości danych przy użyciu nowoczesnych technik cyfrowych i systemów informatycznych w celu wspomagania zarządzania produkcją zwierzęcą, jak również automatyzacja i robotyzacja prac fermowych będą coraz powszechniejsze, jednak, z uwagi na wciąż jeszcze stosunkowo wysokie, choć wyraźnie malejące koszty, w najbliższej przyszłości ograniczą się zapewne do relatywnie dużych gospodarstw. Czynnikiem sprzyjającym może być zmniejszenie zapotrzebowania na siłę roboczą w wyniku zastosowania tych innowacyjnych rozwiązań [13].

Zastosowanie inteligentnych narzędzi, takich jak: Big Data, Internet Rzeczy (*Internet of Things, IoT*), technologie informacyjne i komunikacyjne, internetowa chmura obliczeniowa (*Cloud computing*) i algorytmy sztucznej inteligencji, w gromadzeniu, przetwarzaniu i transferze informacji oraz podejmowaniu decyzji na fermie i w łańcuchu od producenta do konsumenta wpisuje się w koncepcję tzw. Czwartej Rewolucji Przemysłowej w Rolnictwie (*Agriculture 4.0*) i określane jest mianem Rolnictwa Inteligentnego (*Smart Farming*) [3, 4, 8, 10, 14]. Nie jest to koncepcja futurystyczna, ale już praktycznie realizowana na coraz większą skalę w podmiotach z branży rolniczej, w tym również zootechnicznej.

PIŚMIENNICTWO

1. CAJA C., CASTRO-COSTA A., KNIGHT C.H., 2016 – Engineering to support well-being of dairy animals. *Journal of Dairy Research* 83, 136-147.
2. CIHAN P., GÖKCE E., KALIPSIZ O., 2017 – A review of machine learning applications in veterinary field. *Kafkas Universitesi Veteriner Fakultesi Dergisi* 23, 673-680 (DOI: 10.9775/kvfd.2016.17281).
3. GIRI A., SAXENA D.R.R., SAINI P., RAWTE D.S., 2020 – Role of artificial intelligence in advancement of agriculture. *International Journal of Chemical Studies* 8, 375-380 (DOI:10.22271/chemi.2020.v8.i2f.8796).

4. KLERKX L., ROSE D., 2020 – Dealing with the game-changing technologies of Agriculture 4.0: How do we manage diversity and responsibility in food system transition pathways? *Global Food Security* 24, 100347 (<https://doi.org/10.1016/j.gfs.2019.100347>).
5. LIAKOS K.G., BUSATO P., MOSHOU D., PEARSON S., BOCHTIS D., 2018 – Machine Learning in Agriculture: A Review. *Sensors* 18 (<https://doi.org/10.3390/s18082674>).
6. LOKHORST C., DE MOL R.M., KAMPHUIS C., 2019 – Invited review: Big Data in precision dairy farming. *Animal* 13, 1519-1528 (<https://doi.org/10.1017/S1751731118003439>).
7. LU Y., 2019 – Artificial intelligence: a survey on evolution, models, applications and future trends. *Journal of Management Analytics* (DOI:10.1080/23270012.2019.1570365).
8. NEETHIRAJAN S., 2020 – The role of sensors, big data and machine learning in modern animal farming. *Sensing and Bio-Sensing Research* 29, 100367 (DOI:10.1016/j.sbsr.2020.100367).
9. *Precision Livestock Farming Applications: Making Sense of Sensors to Support Farm Management*. red. Ilan Halachmi, Wageningen Academic Pub., 2015.
10. ROSE D.C., CHILVERS J., 2018 – Agriculture 4.0: Broadening Responsible Innovation in an Era of Smart Farming. *Frontiers in Sustainable Food Systems* 2 (DOI:10.3389/fsufs.2018.00087).
11. TEDESCHI L.O., GREENWOOD P.L., HALACHMI I., 2021 – Advancements in sensor technology and decision support intelligent tools to assist smart livestock farming. *Journal of Animal Science* 99, 1-11 (<https://doi.org/10.1093/jas/skab038>).
12. TULLO E., FINZIA, GUARINO M., 2019 – Review: Environmental impact of livestock farming and Precision Livestock Farming as a mitigation strategy. *The Science of the Total Environment* 650, 2751-2760 (<https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.10.018>).
13. VAINTRUB M.O., LEVIT H., CHINCARINI M., FUSARO I., GIAMMARCO M., VIGNOLA G., 2020 – Review: Precision livestock farming, automats and new technologies: possible applications in extensive dairy sheep farming. *Animal* 100143 (<https://doi.org/10.1016/j.animal.2020.100143>).
14. WOLFERT S., GE L., VERDOUW C., BOGAARDT M.J., 2017 – Big Data in Smart Farming – A review. *Agricultural Systems* 153, 69-80 (DOI: 10.1016/j.agry.2017.01.023).
15. ZHU J.H., 2019 – Detecting food safety risks and human tracking using interpretable machine learning methods. Thesis: S.M. Massachusetts Institute of Technology, Sloan School of Management, Operations Research Center.

Wydarzenia

Po raz piąty przyznano Medale im. Profesora Tadeusza Vetulaniego. Uroczystość odbyła się 24 lutego br., w 71-rocznicę śmierci Profesora Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu (a wcześniej Uniwersytetu Poznańskiego oraz Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie). Ustanowiony, przez ówczesny Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt Akademii Rolniczej w Poznaniu w 2002 roku, Medal przyznawany jest wybitnym osobowościom świata nauki i praktyki zasłużonym dla ochrony bioróżnorodności zwierząt. Miło nam poinformować, że wśród tegorocznych laureatów są członkowie KNZiA: prof. dr hab. Wanda Olech-Piasecka ze Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie i prof. dr hab. Jerzy Wilde z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Medal przyznany został także prof. dr hab. Andrzejowi Falniowskiemu z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

(Fot. M. Szegotko; <https://puls.edu.pl/aktualnosci/>)

Dotychczas Medalem uhonorowanych zostało 10 osób: prof. dr hab. dr h.c. Adam Mazanowski (IZ-PIB w Krakowie, UTP w Bydgoszczy), prof. dr hab. dr h.c. Ewald Sasimowski (AR w Lublinie), prof. dr hab. dr h.c. Andrzej Faruga (UWM w Olsztynie), prof. dr hab. dr h.c. Jędrzej Krupiński (IZ-PIB w Krakowie), prof. dr hab. dr h.c. mult. Zygmunt Litwińczuk (UP w Lublinie), dr hab. Elżbieta Martyniuk (SGGW w Warszawie), prof. dr hab. Zbigniew Jaworski (UWM w Olsztynie), prof. dr hab. Roman Niżnikowski

(SGGW w Warszawie), prof. dr hab. dr h.c. Tomasz M. Gruszecki (UP w Lublinie) i dr hab. Mieczysław Ratajszczak (AR w Poznaniu).

*****

Na przełomie lutego i marca odbyły się pierwsze posiedzenia rad naukowych Instytutów Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2023-2026. W skład tych gremiów i ich prezydium weszli członkowie KNZiA.

Do Rady Naukowej Instytutu Genetyki i Biotechnologii Zwierząt PAN w Jastrzębcu powołani zostali m.in.: prof. dr hab. Małgorzata Szumacher, czł. koresp. PAN; prof. dr hab. Marek Świtoński, czł. rzecz. PAN; prof. dr hab. Jarosław Horbańczuk, czł. koresp. PAN; prof. dr hab. Emilia Bagnicka, prof. SGGW dr hab. Monika Michalczuk, prof. dr hab. Tomasz Szwaczkowski i prof. dr hab. Anna Wójcik. W skład Prezydium Rady wybrani zostali: prof. dr hab. Ryszard Słomski (UP w Poznaniu, IGCz PAN w Poznaniu) – przewodniczący, prof. dr hab. Małgorzata Szumacher, czł. koresp. PAN – wiceprzewodnicząca oraz prof. dr hab. Dorota Wiltrowa-Rajchert, czł. koresp. PAN (SGGW), prof. instytutu dr hab. Nina Strzałkowska – sekretarz.

Do Rady Naukowej Instytutu Fizjologii i Żywienia Zwierząt PAN im. J. Kielanowskiego w Jabłonie powołani zostali następujący członkowie KNZiA: prof. dr hab. dr h.c. mult. Jan Jankowski, czł. koresp. PAN; prof. dr hab. Małgorzata Szumacher, czł. koresp. PAN; prof. dr hab. Dorota Tomaszewska-Zaremba, prof. dr hab. Eugeniusz Grela, prof. dr hab. Krystyna Kozić, prof. dr hab. Maria Siwek-Gapińska, prof. dr hab. Wiesław Skrzypczak, prof. dr hab. Sylwester Świątkiewicz. Funkcję przewodniczącej powierzono: prof. dr hab. Małgorzacie Szumacher, czł. koresp. PAN, a wiceprzewodniczącymi zostali wybrani: prof. dr hab. Jan Jankowski, czł. koresp. PAN; prof. dr hab. Sylwester Świątkiewicz i prof. dr hab. Dorota Tomaszewska-Zaremba; Sekretarzem Rady została prof. instytutu dr hab. Małgorzata Białek.

W skład Rady Naukowej Instytutu Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie powołany został prof. dr hab. Adam J. Zięć, czł. rzecz. PAN.

*****

Zmiana składu prezydium Rady Naukowej Dyscypliny Zootechniki i Rybactwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie: przewodnicząca: dr hab. Dorota Witkowska, prof. UWM, zastępca przewodniczącej: prof. dr hab. inż. Andrzej Gugołek.

*****

6 lutego br. podpisana została umowa o współpracy między Komitetem Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN (reprezentowany przez Dyrektora Gabinetu Prezesa Polskiej Akademii Nauk Mieczysława Grabianowskiego) a „Verus” Związkiem Hodowców Zwierząt i Producentów Sektora Rolno-Spożywczego – Stowarzyszenie z siedzibą w Szczecinie (reprezentowanym przez Prezes Stowarzyszenia Agnieszkę Grzešk).

Jednym z najważniejszych celów wspólnych działań jest organizacja przedsięwzięć związanych z promocją zdrowia, dobrostanu i ochrony zwierząt towarzyszących, gospodarskich i wolno żyjących.

*****

Wydział Medycyny Weterynaryjnej i Nauk o Zwierzętach Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu poszerza swoją infrastrukturę. 27 lutego br. odbyło się uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę Centrum klinicznego B+R medycyny i hodowli zwierząt oraz ochrony klimatu, mającemu służyć prowadzeniu badań w zakresie dobrostanu zwierząt, ochrony klimatu, chorób cywilizacyjnych ludzi i zwierząt. Dzięki wsparciu Urzędu Marszałkowskiego ze środków Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego w wysokości 23 106 704 zł możliwa jest realizacja tego przedsięwzięcia, a dofinansowanie Ministerstwa Edukacji i Nauki w kwocie 3 225 278 zł stanowiło znaczne wsparcie dla wkładu własnego Uczelni. W uroczystości wzięli udział władze UPP, przedstawiciele Sejmu, władz Miasta Poznania i samorządu Województwa Wielkopolskiego oraz społeczności akademickiej Uniwersytetu.

(Fot. M. Szebiotko; <https://wwz.up.poznan.pl/>)

*****

Od 16 lutego 2023 roku Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN obecny jest w Wikipedii: [Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury Polskiej Akademii Nauk – Wikipedia, wolna encyklopedia.](#)

Certyfikat Doskonałości Kształcenia dla lubelskiej hipologii i jeździectwa

Decyzją Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej kierunek hipologia i jeździectwo został wyróżniony Certyfikatem Doskonałości Kształcenia w kategorii: *Doskonały kierunek – doskonałość w kształceniu na kierunku*. Kierunek ten prowadzony jest jako studia pierwszego i drugiego stopnia przez Wydział Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej wyrażając dbałość o jak najwyższą jakość kształcenia, przyznaje certyfikaty doskonałości kształcenia. Podstawą przyznania certyfikatu jest pozytywna ocena programowa na 6 lat, poparta dobrymi praktykami w zakresie jakości kształcenia lub udokumentowanymi, regularnymi osiągnięciami studentów i absolwentów. Wnioski o wyróżnienie kierunku certyfikatem składają przewodniczący zespołów działających w ramach dziedzin nauki i dziedziny sztuki, kierując się rekomendacją (wraz z uzasadnieniem) zawartą w opinii zespołu.

Certyfikat Doskonałości Kształcenia jest znaczącym wyróżnieniem, z uwagi na jego rangę świadczącą o wysokiej jakości kształcenia studentów. Hipologia i jeździectwo jest pierwszym kierunkiem na Wydziale i Uczelni, któremu został przyznany Certyfikat Doskonałości Kształcenia.

Jako Wydział możemy poszczycić się długą historią nauczania w zakresie hodowli i użytkowania koni, która sięga do lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku, kiedy to

wraz z powstaniem Wydziału Zootechnicznego utworzono m.in. Zakład Hodowli Koni i Owiec. Niemal 30 lat temu na macierzystym Wydziale utworzono pierwszą w Polsce specjalność *hodowla koni i jeździectwo*, a od 2012 r. kierunek *hipologia i jeździectwo* na stałe zagościł w ofercie edukacyjnej uniwersytetu i niezmiennie cieszy się dużym zainteresowaniem kandydatów na studia.

Doskonała jakość kształcenia na kierunku wynika z obecnego, wysokiego statusu Katedry Hodowli i Użytkowania Koni, na który pracowały pokolenia naukowców i dydaktyków naszej macierzystej uczelni pod skrzydłami mentorów poczynając od prof. Romana Prawocheńskiego i prof. Ewalda Sasimowskiego, i późniejszych wieloletnich kierowników katedry: prof. Mariana Budzyńskiego, prof. Mariana Kapronia i prof. Anny Stachurskiej aż po dzisiejszą prężnie działającą kierownik katedry – prof. Iwonę Janczarek, otoczoną kadrą wysoko wykwalifikowanych pracowników.

Na kierunku mamy doskonały program studiów, który wykwalifikowana kadra nauczycieli i pasjonatów realizuje w perfekcyjny sposób. Możemy poszczycić się wieloma pięknymi końmi oraz znakomitą infrastrukturą w Ośrodku Jeździeckim, wraz z nową, wykonaną z dużym rozmachem, inwestycją – Areną Konną i hotelem dla koni.

*Opracowanie: prof. dr hab. Brygida Ślaska
Dziekan Wydziału Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki*

Dobrostan zwierząt – specjalizacja I stopnia dla lekarzy weterynarii

W związku z propozycją KNZiA PAN wprowadzenia do kształcenia studentów kierunku zootechnika i pokrewnych przedmiotu p.n. „Dobrostan zwierząt” oraz utworzeniem przez MRiRW ekoschematu „Dobrostan” mającego na celu zrekompensowanie rolnikom dodatkowych kosztów i utraconych dochodów w wyniku prowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt zachodzi konieczność upowszechnienia dodatkowych informacji.

Krajowa Komisja Specjalizacji Lekarzy Weterynarii powołała specjalizację I stopnia dla lekarzy weterynarii w obszarze „Dobrostan zwierząt”.

Krajowym Kierownikiem Specjalizacji został powołany przez MRiRW dr hab. Grzegorz Tomczyk, profesor Instytutu, pracownik Zakładu Chorób Drobiu i Centrum Utrzymania Zwierząt Laboratoryjnych w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – Państwowym Instytucie Badawczym, Al. Partyzantów 57, 24-100 Puławy, tel. (081) 889 30 66; fax: (081) 886 25 95, e-mail: gtomczyk@piwet.pulawy.pl. Szko-

lenie specjalizacyjne trwa 4 semestry, liczba godzin wykładów – 222, ćwiczeń – 24, seminariów i konsultacji – 40, zaś staży terenowych i wyjazdów szkoleniowych – 46, co stanowi łączną liczbę godzin – 332 na cały okres kształcenia. Absolwenci po zaliczeniu zajęć i pozytywnym egzaminie otrzymują Dyplom Specjalisty, który będzie upoważniał do kontroli gospodarstw zajmujących się chowem i hodowlą zwierząt w charakterze lekarzy urzędowych, sprawowania określonych funkcji państwowych a także do szkolenia rolników z zakresu dobrostanu zwierząt, występowania w charakterze doradców ds. spraw dobrostanu w dużych jednostkach produkcji zwierzęcej czy ewentualnie biegłych w przestrzeganiu prawa.

Ramowy program szkolenia obejmuje:

- zagadnienia ogólne i podstawy prawne w zakresie dobrostanu zwierząt;
- naukowe podstawy opracowania zasad dla dobrostanu zwierząt;
- systemy i warunki utrzymania zwierząt gospodarskich w dobrostanie;
- dobrostan zwierząt na etapie produkcji pierwotnej, normy obsady, warunki środowiska i metody poprawy dobrostanu zwierząt;
- dobrostan żywieniowy – wolność od głodu i pragnienia. Racjonalne żywienie zwierząt gospodarskich i towarzyszących;
- dobrostan zwierząt w transporcie;
- dobrostan zwierząt wykorzystywanych w doświadczeniach, edukacji i do celów naukowych;
- zadania i uprawnienia lekarzy weterynarii w realizacji zasad przestrzegania dobrostanu zwierząt. Projektowanie, nadzór i certyfikacja dobrostanu;
- metody diagnostyczne i laboratoryjne metody oceny określania parametrów dobrostanu zwierząt;
- zasady zachowania dobrostanu zwierząt w trakcie uboju zwierząt;
- ocena sanitarno-weterynaryjna produktów zwierzęcego pochodzenia w kontekście dobrostanu zwierząt z których zostały pozyskane;
- zabiegi profilaktyczno-weterynaryjne stosowane w celu poprawy dobrostanu zwierząt.

W pierwszym aktualnie realizowanym szkoleniu w Państwowym Instytucie Weterynaryjnym – PIB w Puławach uczestniczy 40 osób, lekarzy medycyny weterynaryjnej z całego kraju, zajmujących się głównie dobrostanem zwierząt w różnego rodzaju aktywności weterynaryjnej.

Opracowanie na podstawie materiałów pozyskanych od Krajowego Kierownika Specjalizacji „Dobrostan zwierząt”: prof. dr hab. Eugeniusz R. Grela

XI posiedzenie Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN w dniu 16 lutego 2023 roku

Jedenaste posiedzenie Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury odbyło się w Warszawie w Pałacu Staszica w dniu 16 lutego 2023 roku. W pierwszej części spotkania wykład na temat „Inteligentne technologie w zootechnice” wygłosiła prof. dr hab. Joanna Makulska z Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Wykład wzbudził duże zainteresowanie i ożywioną dyskusję.

(Fot. Anna Wójcik)

W drugiej części spotkania Przewodniczący prof. dr hab. Tomasz Szwaczkowski poinformował, że Komitet Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN uzyskał wyróżnienie w ocenie komitetów PAN za dwa ostatnie lata działalności. Przewodniczący serdecznie podziękował wszystkim za wspólną pracę i za realizację wspólnych celów. Na ten sukces złożyła się również współpraca z Panem Mariuszem Szymkowiakiem – Prezesem Grupy ANIMPOL z Gorzowa Wielkopolskiego, który jest Fundatorem Nagrody KNZiA. Prof. dr hab. Tomasz Szwaczkowski podziękował Prezesowi Szymkowiakowi za udzielane wsparcie i wręczył Mu

list z podziękowaniem oraz wydawnictwa Komitetu. Następnie Przewodniczący wręczył statuetkę 65-lecia KNZiA Profesorowi dr. hab. dr. h. c. multi. Janowi Jan-kowskiemu, czł. koresp. PAN dziękując Mu za pracę na rzecz Komitetu w czasie pełnienia funkcji Przewodniczącego w latach 2011-2014.

(Fot. Anna Wójcik)

Kolejnym punktem spotkania było uzupełnienie składu Komisji Promocji Zootechniki i Rybactwa. W wyniku głosowania do Komisji wybrana została prof. dr hab. Bogumiła Pilarczyk. Następnie Pani Profesor Pilarczyk przedstawiła założenia kampanii dotyczącej dobrostanu zwierząt oraz współpracę w tym zakresie ze Związkiem Hodowców Zwierząt i Producentów Sektora Rolno-Spożywczego VERUS. Następny punkt programu dotyczył inicjatywy nadania uprawnień zawodowych dla zootechników i rybaków. Zakres podjętych prac przedstawiła prof. dr hab. Krystyna Demska-Zakęś. Prace prowadzone były w dwóch kierunkach: opracowanie uprawnień zawodowych oraz umiejscowienia ich w przepisach prawnych.

Przewodniczący KNZiA prof. dr hab. Tomasz Szwaczkowski poinformował o otrzymaniu projektu Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie współczynników kosztowności kształcenia i prowadzenia działalności naukowej. W wyniku przeprowadzonej dyskusji KNZiA PAN postuluje zwiększenie współczynnika kosztowności dla kształcenia z zakresu zootechniki i rybactwa do co najmniej 2.0.

Stałym punktem spotkań Komitetu jest przedstawienie informacji o bieżących pracach Komisji i Zespołów. Pani prof. dr hab. Emilia Bagnicka przedstawiła prace Komisji Genetyki i Hodowli. Prof. dr hab. Jan Jankowski przypomniał o III edycji Konkursu o Nagrodę KNZiA oraz przekazał bieżące informacje z Rady Doskonałości Naukowej.

W końcowej części spotkania Przewodniczący prof. dr hab. Tomasz Szwaczkowski przedstawił: dystrybucję raportów KNZiA, przygotowanie materiałów do opracowywanej przez PAN monografii jubileuszowej z okazji 70-lecia Polskiej Akademii Nauk, starania o wyodrębnienie zootechniki i rybactwa w strukturze paneli NCN. Następne spotkanie KNZiA planowane jest w dniu 25 maja 2023 roku w Warszawie, w czasie którego odbędzie się debata: CZEGO PRAKTYKA OCZEKUJE OD NAUKI?

Prof. dr hab. Anna Wójcik

Legislacja

W dniu 6 stycznia 2023 r. weszła w życie ustawa z 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. poz. 2727). Ustawa ta wprowadza do polskiego porządku prawnego przepisy Unii Europejskiej dotyczące identyfikacji i rejestracji zwierząt, zawarte przede wszystkim w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/429 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie przenośnych chorób zwierząt oraz zmieniającego i uchylającego niektóre akty w dziedzinie zdrowia zwierząt („Prawo o zdrowiu zwierząt”) (rozporządzenie 2016/429). Głównym celem ustawy jest zapewnienie jednolitego funkcjonowania systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt jako istotnego ogniwa zwalczania chorób zakaźnych zwierząt.

Zgodnie z ustawą z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt:

- 1) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa kontynuuje realizację zadań związanych z identyfikacją i rejestracją bydła, owiec, kóz oraz świń. Dodatkowo ARiMR przejęła zadanie związane z gromadzeniem danych koniowatych oraz rozpoczęła gromadzenie danych jeleniowatych i wielbłądowatych oraz zakładów drobiu, których identyfikacja i rejestracja jest wymagana zgodnie z przepisami rozporządzenia 2016/429;
- 2) upoważnienie do wydawania dokumentów identyfikacyjnych koniowatych poszczególnych ras pozostało w kompetencji uznanych związków hodowców prowadzących księgi hodowlane dla określonych ras, a związki te zostały zobowiązane do przekazywania danych o zarejestrowanych koniowatych bezpośrednio do komputerowej bazy danych prowadzonej przez ARiMR;

3) zrezygnowano z obowiązku posiadania paszportów dla bydła w obrocie krajowym, a także wprowadzono obowiązek dokonywania zgłoszeń zdarzeń dotyczących zwierząt przez posiadaczy zwierząt i podmioty prowadzące działalność nadzorowaną wyłącznie w postaci elektronicznej, przy jednoczesnym zwolnieniu z obowiązku prowadzenia księgi rejestracji lub ewidencji w postaci papierowej. Do dnia 31 grudnia 2025 r. posiadacze bydła, owiec, kóz i świń oraz właściciele koniowatych mogą jeszcze dokonywać zgłoszeń na formularzach w postaci papierowej, jednak w przypadku bydła, owiec, kóz i świń wiąże się to z koniecznością prowadzenia księgi rejestracji w postaci papierowej na dotychczasowych zasadach.

Ustawa z dnia 4 listopada 2022 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt umożliwia powiatowym lekarzom weterynarii, w drodze decyzji, likwidację zwierząt niezidentyfikowanych o nieznanym pochodzeniu, a tym samym o nieznanym statusie zdrowotnym, które są realnym zagrożeniem dla zdrowia publicznego i zdrowia zwierząt.

W związku z wejściem w życie ustawy system informatyczny ARiMR został dostosowany do nowych zadań, w celu zapewnienia efektywnej interoperacyjności, integracji i kompatybilności elementów komputerowej bazy danych systemu identyfikacji i rejestracji zwierząt z systemami Inspekcji Weterynaryjnej, z systemami, o których mowa w art. 108 ust. 4 litera d rozporządzenia 2016/429, tj. z systemem informacyjnym do celów powiadamiania unijnego i sprawozdawczości unijnej oraz systemem weterynaryjnym TRACES, oraz innymi systemami informatycznymi związanymi z ochroną zwierząt.

*****

Ustawą z dnia 1 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o paszach oraz ustawy o odpadach (Dz. U. 2022 poz. 2722) zmieniony został termin wejścia w życie przepisu zawartego w art. 15 ust. 1 pkt 4 ustawy o paszach, ustanawiający zakaz wytwarzania, wprowadzania do obrotu i stosowania w żywieniu zwierząt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pasz genetycznie zmodyfikowanych oraz organizmów genetycznie zmodyfikowanych przeznaczonych do użytku paszowego, z dnia 1 stycznia 2023 roku na dzień 1 stycznia 2025 roku.

W okresie przejściowym pożądane jest podjęcie działań mających na celu wypracowanie zasad dotyczących zobligowania podmiotów sektora paszowego do systematycznego zwiększania udziału pasz niemodyfikowanych genetycznie w żywieniu zwierząt, co ma na celu sukcesywną odbudowę suwerenności paszowej kraju.

Tytuły i stopnie naukowe

NOMINACJE PROFESORSKIE

Postanowieniem Prezydenta RP z dnia 21 grudnia 2022 r. tytuł profesora nauk rolniczych w dyscyplinie zootechnika i rybactwo otrzymała **dr hab. Ewa Jolanta Czerniawska-Piątkowska** z Katedry Nauk o Zwierzętach Przeżuwających Wydziału Biotechnologii i Hodowli Zwierząt Uniwersytetu Zachodniopomorskiego w Szczecinie.

Postanowieniem Prezydenta RP z dnia 21 grudnia 2022 r. tytuł profesora nauk rolniczych w dyscyplinie zootechnika i rybactwo otrzymał **dr hab. Remigiusz Panicz** z Katedry Technologii Mięsa Wydziału Nauk o Żywności i Rybactwa Uniwersytetu Zachodniopomorskiego w Szczecinie.

HABILITACJE

dr hab. inż. Mirosław Banaszak, prof. PBS – nadanie stopnia doktora habilitowanego przez Radę Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo na WHiBZ Politechniki Bydgoskiej im. J.J. Śniadeckich z dn. 13 stycznia 2023 r.

Osiągnięcie naukowe:

„Glinokrzemiany jako dodatek zootechniczny do paszy i różnych typów ściółki w produkcji kurcząt rzeźnych”

DOKTORATY

Dr Aleksandra Szabelak – nadanie stopnia doktora przez Radę Naukową Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dnia 1.12.2022 r.

Tytuł rozprawy: „Zastosowanie L-proliny w łagodzeniu stresu termicznego u bezkręgowca *Daphnia magna* oraz w erytrocytach kury domowej (*Gallus gallus domesticus*)”

Promotor – dr hab. Adam Bownik, prof. uczelni

Dr inż. Marcin Hałabis – nadanie stopnia doktora przez Radę Naukową Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dnia 1.12.2022 r.

Tytuł rozprawy: „Jakość mięsa świń rasy puławskiej i jego przydatność do produkcji wysokogatunkowego surowca kulinarnego”

Promotor – prof. dr hab. Marek Babicz

Dr inż. Malwina Zajac – nadanie stopnia doktora przez Radę Naukową Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dnia 2.02.2023 r.

Tytuł rozprawy: „Wpływ surowych i naświetlanych promieniami podczerwonymi nasion lnu, lnianki i słonecznika w mieszankach dla kurcząt rzeźnych na efektywność ich odchowu”

Promotor – prof. dr hab. Bożena Kiczorowska

Dr inż. Grzegorz Siemiński – nadanie stopnia doktora przez Radę Naukową Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie dnia 2.02.2023 r.

Tytuł rozprawy: „Wartość rzeźna i jakość mięsa tuczników rasy puławskiej oraz mieszańców danbred i wbp x puł”

Promotor – dr hab. Piotr Skątecki, prof. uczelni

Dr inż. Anna Katarzyna Mańkowska – nadanie stopnia doktora przez Radę Naukową Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dnia 30 marca 2023 r.

Tytuł rozprawy: „Analiza polimorfizmu DNA oraz ekspresji wybranych genów związanych ze zróżnicowaną przydatnością plemników knura do kriokonserwacji”

Promotor: prof. dr hab. Leyland Fraser, drugi promotor: prof. dr hab. wet. Przemysław Sobiech

Dr inż. Anna Żmudzińska – nadanie stopnia doktora przez Radę Naukową Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie dnia 30 marca 2023 r.

Tytuł rozprawy: „Wpływ wieku psa na zmiany w proteomie i parametrach jakości plemników najądrzowych poddanych sonikacji”

Promotor: dr hab. inż. Marzena Mogielnicka-Brzozowska prof. UWM, drugi promotor: dr hab. inż. Magdalena Zielińska prof. UWM

Pro memoria

Prof. dr hab. Henryk Brzostowski (1939-2023)

Henryk Brzostowski urodził się 6 stycznia 1939 r. w miejscowości Bronaki-Pietrasze w powiecie łomżyńskim. Po ukończeniu w 1961 r. Technikum Hodowlanego w Olecku przez rok pracował jako agronom rejonowy. Studia na Wydziale Zootechnicznym WSR w Olsztynie ukończył w 1967 r. Po 10,5-miesięcznym stażu w Szwajcarii pracował przez 1,5 roku w Zespole Szkół Rolniczych w Olecku jako nauczyciel przedmiotów zawodowych.

Od marca 1970 r. został słuchaczem Studium Doktoranckiego w macierzystej uczelni. W trakcie studiów 15. grudnia 1972 r. zatrudniono Go na stanowisku starszego asystenta w Zakładzie Hodowli Owiec na Wydziale Zootechnicznym Akademii Rolniczo-Technicznej. Doktoryzował się na macierzystym Wydziale w 1973 r., habilitował w 1988 r., tytuł profesora uzyskał w 1996 r., zaś stanowisko profesora zwyczajnego w 2002 r.

Dorobek naukowy Profesora obejmuje 190 publikacji, w tym 96 oryginalnych prac twórczych. Głównym kierunkiem zainteresowań Profesora były badania związane z mięsnym użytkowaniem owiec, głównie z oceną wartości odżywczych i funkcjonalnych jagnięciny. Prace badawcze Profesora wynikały głównie z jego zainteresowań oraz możliwości warsztatu badawczego, różnego na przestrzeni lat. Na ogół były one ściśle ukierunkowane na rozwiązywanie aktualnych problemów nurtujących w danym okresie owczarstwo w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem regionu Warmii i Mazur. Właśnie owce użytkowane w tym regionie przeznaczał do krzyżowania towarowego z trykami ras zagranicznych w celu zwiększenia produkcji jagnięciny na rynku i poprawieniu jej jakości. Profesor brał też czynny udział w wieloletnim programie doskonalenia plenności owcy kamienieckiej. Ważnym aspektem działalności Profesora było to, że optymalne warianty krzyżowania wdrażał bezpośrednio w gospodarstwach owczarskich regionu północno-wschodniej Polski.

W latach 1989-1996 pełnił funkcję Zastępcy Dyrektora Instytutu Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej. W różnych kadencjach był członkiem wielu komisji: Uczelnianej Komisji Oceniającej, ds. Rozwoju Wydziału i Finansów, Senackich, m.in.: ds. BHP, Dydaktyki i Wychowania, Gospodarki Lokalowej i Remontów; Zarządzania Majątkiem Uczelni. Aktywnie uczestniczył w pracach Komisji Programowo-Dydaktycznej Rady Wydziału. W latach 2004-2009 był kierownikiem Katedry Hodowli Owiec i Kóz.

(Fot. z zasobów UWM w Olsztynie)

Był członkiem Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego, pełniąc okresowo funkcję wiceprzewodniczącego Sądu Koleżeńskiego przy Zarządzie Głównym. Był ekspertem Urzędu Marszałkowskiego ds. opracowania kierunków produkcji żywności w woj. warmińsko-mazurskim w kontekście integracji z Unią Europejską, członkiem Zespołu i Grupy Konsultacyjnej ds. Wołowiny, Cielęciny, Baraniny i Mięsa Koziego przy Ministrze Rolnictwa.

Pełnił wiele ważnych funkcji dydaktyczno-wychowawczych: opiekun grupy studenckiej, kierownik roku, opiekun Naukowego Koła Hodowców Owiec, opiekun wakacyjnych praktyk studenckich w kraju oraz na Węgrzech, w Bułgarii i w Niemczech.

Za osiągnięcia w pracy zawodowej był wielokrotnie odznaczany: Honorową Odznaką Zasłużony dla Warmii i Mazur (1982), Honorową Odznaką ART w Olsztynie (1982), Zasłużony Pracownik Rolnictwa (1989), Zasłużony dla ART w Olsztynie (1993), Medalem XX-lecia Woj. Suwalskiego (1997), Odznaką za zasługi dla województwa suwalskiego (1997), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1997), Zasłużony dla Rolnictwa (2002), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2004) oraz licznymi nagrodami JM Rektora macierzystego Uniwersytetu.

Profesor Henryk Brzostowski zmarł 13.02.2023 roku. Był postacią powszechnie znaną, gdyż przez wiele lat pracował jako naukowiec i świetny dydaktyk na naszej Uczelni, stając się wychowawcą wielu pokoleń absolwentów, najpierw Akademii Rolniczo-Technicznej a następnie Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Jako człowiek rzetelny i prawy w czasie długiego stażu pracy na Uczelni pozyskał wielu przyjaciół i znajomych. Profesor całe swe życie zawodowe związał z owczarstwem, a dzięki swej pasji i wyborze tego gatunku zwierząt do badań naukowych stał się niekwestionowanym i uznanym autorytetem w społeczności owczarskiej.

W naszej pamięci zachowamy Profesora jako wybitnego specjalistę branży owczarskiej, zasłużonego nie tylko dla naszej Uczelni, Wydziału i Katedry, ale także dla naszego regionu Warmii i Mazur, o czym świadczy Jego długoletnie członkostwo w pracach Zespołu przy Urzędzie Marszałkowskim. Jednak przede wszystkim zachowamy Go w naszej pamięci jako człowieka skromnego, prawego i rzetelnego, o wielkim sercu i bogatym doświadczeniu zawodowym. Szczególną sympatię zyskiwał wśród studentów, przez których był bardzo lubiany i szanowany. Starał się przekazywać młodzieży nie tylko wiedzę zootechniczną, ale także tę ludzką, życiową. Przekazywał studentom te wartości, które sam pielęgnował: szacunek, przyzwoitość, punktualność, nienaganność, a także inne cechy, wpływające na kształtowanie ich osobowości – przede wszystkim szeroko rozumianą empatię w stosunku do ludzi, a także zwierząt gospodarskich, głównie do owiec, z którymi związał całe swoje zawodowe życie.

Jako Kolegę, Przyjaciela i Profesora pożegnała go wspólnota akademicka Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz przedstawiciele Związku Hodowców Owiec i Kóz, 17 lutego 2023 roku, dziękując Mu za wszystkie wspólne lata pracy, które poświęcił na rzecz i chwałę Olsztyńskiej Alma Mater i polskiego owczarstwa, traktując je jako służbę i oddanie dla nauki.

Opracowanie: prof. dr hab. Jan Miciński

Prof. zw. dr hab. inż. Witold Podkówka
dr h.c. Akademii Rolniczej w Szczecinie (1929-2022)

Profesor Witold Podkówka urodził się 10 grudnia 1929 roku w Opatowie (woj. świętokrzyskie). W latach 1951-1956 studiował na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie. W 1962 na Wydziale Rolniczym tejże uczelni obronił dysertację pt. „Badania nad przemianą węglowodanową w procesie zakiszania ziemniaków parowanych” i uzyskał stopień naukowy doktora nauk rolniczych. W 1967 roku habilitował się na Wydziale Zootechnicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, na podstawie rozprawy pt. „Wpływ wędnięcia, podsuszania oraz dodatku pirosiarczynu sodu na przemiany biochemiczne i wartość pokarmową kiszzonek z lucerny”. W uznaniu zasług za pracę naukową, dydaktyczną i współpracę z gospodarką narodową Rada Państwa nadała Jemu w 1976 roku tytuł profesora nadzwyczajnego, a 6 lat później tytuł profesora zwyczajnego nauk rolniczych. Za lata twórczej i pełnej oddania pracy na rzecz rozwoju polskiej zootechniki i szkolnictwa wyższego Senat Akademii Rolniczej w Szczecinie, w dniu 12 marca 1999 r., uhonorował prof. dr. hab. inż. Witolda Podkówkę tytułem *doktora honoris causa*.

(Fot. z zasobów PBS)

Początki kariery naukowej Profesora Witolda Podkówki związane były z Wydziałem Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie. W 1953 roku, jako student, podjął pracę na stanowisku zastępcy asystenta w Katedrze Żywnienia Zwierząt, kierowanej przez Prof. dra hab. Józefa Dubiskiego. W 1955 roku Komisja Kwalifikacyjna dla Pomocniczych Pracowników Nauki przy Wydziale Zootechnicznym przyznała Jemu, w tej samej katedrze, stanowisko asystenta, a od 1957 roku stanowisko starszego asystenta. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora kierował Pracownią Paszoznawstwa przy Katedrze Żywnienia Zwierząt. W 1965 roku otrzymał awans na stanowisko adiunkta. Od 1968 roku został zatrudniony na stanowisku docenta.

Kolejny etap kariery naukowej Profesora związany był z Bydgoszczą. W 1972 r. przyjął powierzone przez Rektora Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu obowiązki Prodziekana Zamiejscowego Wydziału Rolniczego w Bydgoszczy. W latach 1972-1975, w wyniku zmian organizacyjnych, został Dyrektorem Instytutu Produkcji Zwierzęcej oraz Kierownikiem Zespołu Żywnienia Zwierząt i Paszoznawstwa w bydgoskiej filii

Akademii Rolniczej w Poznaniu. Po utworzeniu Akademii Techniczno-Rolniczej im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy, przez dwie kadencje (1975-1981), jako pierwszy Dziekan, z sukcesami kierował nowo powstałym Instytutem Zootechnicznym. Był cenionym Prodziekanem ds. nauki w latach 1986-1989. Od 1978 r. aż do momentu przejścia na emeryturę (2000 r.) kierował Zakładem później Katedrą Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej Instytutu Zootechnicznego, przemianowanego na Wydział Zootechniczny ATR w Bydgoszczy (obecna nazwa Wydział Hodowli i Biologii Zwierząt Politechniki Bydgoskiej im. J.J. Śniadeckich), nadając właściwy kierunek rozwoju w zakresie dydaktyki, badań i kształcenia kadry naukowej.

Profesor Witold Podkówka był znakomitym naukowcem w dyscyplinie zootechnika, w zakresie żywienia zwierząt, jednoznacznie kojarzony jako autorytet w konserwowaniu pasz. Potrafił dzielić swój czas między wiele aktywności. Kierował licznymi programami naukowymi, był organizatorem nowoczesnego centrum badawczo-dydaktyczno-wdrożeniowego w Mochełku oraz wnioskodawcą pobudowanej na terenie centrum wyłazarni oleju z nasion rzepaku i pierwszej w Polsce agrorafinerii, produkującej biopaliwo „Epal” do silników wysokoprężnych. Aktywnie udzielał się w ponad 25 organizacjach, towarzystwach, komisjach naukowych, a w wielu z nich pełnił funkcję prezesa, wiceprezesa, kierownika, przewodniczącego np.: Komisji Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej KNZ PAN, Rady Naukowo-Technicznej przy Ministrze Rolnictwa oraz Komisji ds. oceny odmian kukurydzy przy Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, niezależnym ekspertem w Polskim Komitecie Normalizacyjnym, w Komisji ds. pasz. Polska zootechnika zawdzięcza Jemu wykształcenie wielu pokoleń inżynierów i magistrów zootechniki oraz badaczy, w tym doktorów, doktorów habilitowanych i profesorów, kontynuujących swoje kariery w innych ośrodkach naukowych. Działalność naukowo-badawcza Profesora została ujęta w imponującym, autorskim lub współautorskim, dorobku naukowym, na który składają się: 398 oryginalnych prac twórczych, 97 streszczeń, komunikatów, doniesień, referatów prezentowanych na posiedzeniach towarzystw naukowych, sympozjach, zjazdach krajowych i zagranicznych oraz 22 pozycje książkowe, w tym monografie i podręczniki dla studentów. Profesor był znanym i uznanym popularyzatorem nauki. Współpracował z producentami kukurydzy, wiodącymi gospodarstwami hodowlanymi oraz z 30 Redakcjami czasopism rolniczych o charakterze popularnonaukowym i popularnym, w których opublikował łącznie 299 artykułów. Jego zasługi i dokonania naukowe były wielokrotnie nagradzane licznymi odznaczeniami, w tym: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem Komisji Edukacji Narodowej.

Pożegnaliśmy Profesora, który stworzył godny naśladowania wzór Uczzonego i Nauczyciela Akademickiego.

Opracowanie: dr hab. inż. Małgorzata Grabowicz, prof. PBS

Profesor dr hab. Zbigniew Puchajda (1939-2023)

(Fot. <https://www.olsztyn24.com>)

Profesor Zbigniew Puchajda – naukowiec, wykładowca i przyjaciel młodzieży, przez wiele dekad był związany z Kortowem i Olsztynem.

Zbigniew Puchajda urodził się 27 października 1939 roku w Brzozowie, gdzie ukończył I Liceum Ogólnokształcące im. Króla Kazimierza Wielkiego. Studia na Wydziale Zootechnicznym Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie ukończył w 1963 roku z bardzo dobrym wynikiem. W latach 1963-66 pracował w Zakładach Mięśnych w Rzeszowie jako technolog, a następnie kierownik laboratorium i mistrz produkcji. W 1966 roku służbowo przeniesiony do Zakładów Mięśnych w Dębicy

piastował stanowisko kierownika produkcji, a w 1969 roku trafił do Zakładów Mięśnych w Nisku, gdzie został naczelnym dyrektorem. Bezpośrednio po podjęciu pracy zawodowej, realizował badania do pracy doktorskiej na temat „Wyceny rzeźnej jałowic i walców ncb i pc” pod kierunkiem prof. Znanieckiego. W 1972 roku rozpoczął pracę w Katedrze Hodowli Bydła Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie. Bardzo szybko wkomponował się w zespół badawczy, czego efektem była ukończona w 1981 roku rozprawa habilitacyjna pt. „Wartość użytkowa krów pierwiastek odchowywanych w różnych warunkach i utrzymywanych w fermach typu 800 Olsztyn”. Już jako docent, stworzył zespół badawczy i podjął interdyscyplinarne prace nad doskonaleniem pogłowia bydła mlecznego użytkowanego w północno-wschodniej Polsce. Jego badania dotyczyły głównie zootechnicznych, weterynaryjnych i genetycznych aspektów adaptacji do warunków naszego Regionu importowanych jałówek nowej generacji. Prof. Zbigniew Puchajda prowadził zajęcia na 5 wydziałach Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, w tym seminaria licencjackie na Wydziale Humanistycznym w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych. Był życzliwym i lubianym dydaktykiem.

W 1993 roku Prezydent RP Lech Wałęsa nadał Mu tytuł naukowy profesora nauk rolniczych. Dorobek naukowy profesora jest bogaty, obejmuje: ponad 250 rozpraw i artykułów naukowych, 6 książek, promotorstwo 10 prac doktorskich, ponad 200 prac magisterskich i ponad 300 licencjackich.

Opracowanie: prof. dr hab. Zenon Nogalski

Prof. dr hab. lek. wet. Olga Szeleszczuk (1953-2023)

(Fot. archiwum rodzinne)

Prof. dr hab. lek. wet. Olga Szeleszczuk urodziła się 6 czerwca 1953 r. w Podhajcach pod Tarnopolem na obecnej Ukrainie. Rodzice wraz z trójką dzieci przybyli do Polski w ostatnim transporcie repatriacyjnym w roku 1959 i osiedlili się pod Przemyślem. Tutaj uczęszczała do Szkoły Podstawowej, I-go Liceum Ogólnokształcącego im. J. Słowackiego oraz 2-letniego Studium Medycznego. Przez następne dwa lata w Gostyninie pod Warszawą przepracowała jako pielęgniarka. W 1980 r. z wyróżnieniem ukończyła Studia na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej SGGW w Warszawie. Staż zawodowy odbyła w Bydgoskim Oddziale Instytutu Weterynarii w Puławach. W 1982 r. prof. dr hab. Stanisław Jarosz zatrudnił ją na stanowisku asystenta naukowo-dydaktycznego w Zakładzie

Hodowli Zwierząt Futerkowych, Wydziału Zootechnicznego Akademii Rolniczej w Krakowie. Pracę doktorską pt. „Zmiany rozwojowe jąder w okresie postnatalnym u lisów niebieskich (*Alopex lagopus* L.)” obroniła z wyróżnieniem w 1990 r. uzyskując stopień naukowy doktora nauk rolniczych. Na podstawie rozprawy pt. „Charakterystyka nasienia nutrii (*Myocastor coypus* Mol.) oraz możliwości farmakologicznego wpływu na jego konsystencję i właściwości biochemiczne” w 2000 r. uzyskała stopień naukowy doktora habilitowanego nauk rolniczych w zakresie rozrodu zwierząt futerkowych. W 2007 r. uzyskała tytuł profesora nadzwyczajnego. Przez rok, od 1 października 2003 r. pełniła funkcję kierownika Zakładu Anatomii Zwierząt. Następnie pracowała w Katedrze Rozrodu i Anatomii Zwierząt, a ostatnio w Katedrze Rozrodu, Anatomii i Genomiki Zwierząt.

Profesor Olga Szeleszczuk była absolwentką Studium Podyplomowego Doskonalenia Pedagogicznego Młodych Nauczycieli Akademickich przy AGH w Krakowie. W 1991 r. ukończyła Postgraduate Nordic Course in Reproduction in Carnivorous Fur Bearing Animals w Hvanneyri, Island. W 1997 r. uzyskała specjalizację z zakresu chorób zwierząt futerkowych w Weterynaryjnym Centrum Kształcenia Podyplomowego i certyfikat Państwowej Komisji ds. Specjalizacji. W 1989 r. odbyła 6-miesięczny staż produkcyjny w Zootechnicznym Zakładzie Doświad-

czalnym Instytutu Zootechniki w Chorzelowie. W kolejnym roku ukończyła kurs z zakresu pozyskiwania i konserwacji nasienia oraz unasienniania lisów polarnych i pospolitych w Department of Applied Zoology University of Kuopio w Finlandii. W 1991 r. odbyła 4-miesięczny staż naukowy w Department of Reproduction and Forensic Medicine College Veterinary of Medicine w Oslo.

Była promotorem 8 rozpraw doktorskich, ponad 120 prac magisterskich i inżynierskich. Od 1989 r. była opiekunem Sekcji Zwierząt Futerkowych Koła Naukowego Zootechników oraz Sekcji Anatomii Zwierząt. Sprawowała również funkcję opiekuna praktyk studenckich za granicą oraz brała udział w pracach jury Olimpiad Wiedzy i Umiejętności Rolniczych dla uczniów szkół średnich. Od 1992 r. była członkiem Zarządu Sekcji Hodowli i Produkcji Zwierząt Futerkowych Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego. W 2012 r. była głównym organizatorem Seminarium Naukowego z tego właśnie zakresu, które zgromadziło bardzo liczną (ponad 150 osób) rzeszę hodowców-praktyków. Przez kilka kadencji pełniła też funkcję członka Sądu Koleżeńskiego w Zarządzie Głównym PTZ. Działała aktywnie w Oddziale Krakowskim Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych, pełniąc funkcję przewodniczącej Oddziału w kadencji 2001-2003.

Współpracowała z wieloma ośrodkami naukowymi w Polsce i na świecie, między innymi z Vyskumnym Ustavem Živocinej Wyroby w Nitrze na Słowacji, Norwegian College of Veterinary Medicine Department of Reproduction and Forensic Medicine w Oslo; Zakładem Hodowli Zwierząt Futerkowych IZ w Balicach; Zootechnicznym Zakładem Doświadczalnym Instytutu Zootechniki w Chorzelowie. Była bardzo cenionym konsultantem z zakresu chorób i rozrodu nutrii.

Swoją działalnością naukowo-badawczą objęła problematykę związaną z rozrodem mięsożernych i roślinożernych zwierząt futerkowych. Do głównych kierunków badawczych należy zaliczyć zagadnienia związane z rozrodem i jego regulacją u tych zwierząt. Między innymi dotyczyły one określenia przyczyn obniżenia się wskaźników użytkowości rozplodowej, terminu krycia/unasienniania samic lisów polarnych i nutrii, opracowywanie metod pozyskiwania i konserwacji nasienia lisów polarnych niebieskich oraz nutrii, czy współpracowanie tych metod u jenotów oraz szynszyli hodowlanych. W ostatnich latach wraz z Zespołem, z wykorzystaniem testów cytogenetycznych, podejmowała badania nad wpływem różnych czynników na stabilność genomu zwierząt futerkowych.

Jest autorką lub współautorką 243 publikacji, w tym 88 prac oryginalnych, współautorką podręcznika „Chów i hodowla nutrii. Fizjologiczne aspekty rozmnażania nutrii”, ponad 130 referatów i doniesień naukowych oraz 9 broszur i instrukcji wdrożeniowych. Wzięła udział w 28 kongresach międzynarodowych, na wszystkich przedstawiając swoje doniesienia i przewodniczyła 4 sesjom plenarnym. Jej pasją były również zwierzęta towarzyszące. Nie można zapomnieć rów-

niez o tym, że była aktywnie działającym, na skalę międzynarodową, sędzią tych właśnie zwierząt, szczególnie fretek.

Jej rozległa wiedza i działalność nie ograniczała się wyłącznie do Uczelni, ale wykraczała daleko poza nią. Chętnie upowszechniała wiedzę wśród hodowców zwierząt futerkowych. Prowadziła wykłady, seminaria i szkolenia dla służby zootechnicznej Centrum Hodowli Zarodowej z zakresu rozrodu i chorób zwierząt futerkowych oraz prewencji i profilaktyki na fermach tych zwierząt. Uczestniczyła również w kursach i szkoleniach oraz egzaminach dla lekarzy weterynarii w ramach programów specjalizacji prowadzonych przez Instytut Weterynarii Państwowy Instytut Badawczy w Puławach. Zorganizowała kilkanaście kursów dla hodowców z inseminacji lisów. Współpracowała z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach, Boninie, Częstochowie, Karniowicach, Mikołowie czy Wrocławiu. Efektem tej współpracy było przyznanie jej w 2013 r. tytułu Honorowego Członka Krajowego Związku Hodowców Szynszyli w Myślenicach. Za wybitne osiągnięcia w dziedzinie naukowej, otrzymała nagrodę indywidualną oraz siedmiokrotnie nagrodę zespołową I lub II stopnia Rektora Akademii Rolniczej, a potem Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie. W 2001 r. została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi, a w 2011 r. Medalem „Zasłużony dla rolnictwa”.

Szacunek budzi też zaangażowanie Pani Profesor Olgi Szeleszczuk w działalność charytatywną. Od 2003 r. opiekowała się Studenckim Kołem Przyjaciół Dzieci, organizując spotkania świąteczne i mikołajkowe oraz wsparcie dla dzieci i młodzieży przebywającej w placówkach oświatowo-wychowawczych, nie tylko na terenie Krakowa.

Pani Profesor Olga Szeleszczuk była przykładem Nauczyciela Akademickiego, który nieustannie inspirował i zachęcał wychowanków do solidnej pracy naukowej ukazując przy tym swoim podopiecznym nowe horyzonty i możliwości badawcze. Była także naszym dobrym duchem opiekuńczym, nieustannie wspomagając nas swoją radą i czynem w wielu trudnych, a nawet dramatycznych sytuacjach życiowych. Swoją pasją poznawczą zaraziła także nas, swoich wychowanków, którzy mogli brać z Niej wspaniały przykład, a przecież wychowanie swoich podopiecznych najskuteczniej dokonuje się przez przykład własny. Tak jak mówi poeta: *Non omnis moriar* Jej dokonania żyć będą w nas – Jej uczniach i wychowankach.

Pani Profesor Olga Szeleszczuk zmarła w dniu 7 stycznia 2023 r. Pochowana została na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Opracowanie: dr hab. Piotr Niedbała

Profesor dr hab. Jan Andrzej Szczerbowski (1935-2023)

Jan Andrzej Szczerbowski urodził się 15 listopada 1935 roku w Oświęcimiu. Był absolwentem Wydziału Rybackiego Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie, gdzie studiował w latach 1954-1959. Stopień doktora uzyskał w 1966 roku, doktora habilitowanego w 1971 roku, tytuł profesora w 1986 roku. Przez cały okres aktywności zawodowej związany był z olsztyńskim środowiskiem naukowym. W WSR w Olsztynie zajmował kolejno stanowiska: asystenta (1961 r.), adiunkta (1967 r.) i docenta (1970 r.). W latach 1972-1977 był wicedyrektorem, a następnie dyrektorem Instytutu Ichtiobiologii i Rybactwa Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. W 1977 roku został powołany na dyrektora Instytutu Rybactwa Śródlądowego w Olsztynie, jednostki podległej Ministerstwu Rolnictwa. Funkcję tę sprawował przez 23 lata. W 1999 roku został dodatkowo zatrudniony w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, gdzie pełnił m.in. obowiązki kierownika studiów doktoranckich na Wydziale Ochrony Środowiska i Rybactwa. W 2000 roku został wybrany na członka Rady Patronackiej UWM w Olsztynie, której przewodniczył w latach 2000-2008. Na emeryturę przeszedł w 2005 roku.

Profesor był członkiem wielu towarzystw naukowych, komisji i komitetów. W 1979 roku powierzono mu obowiązki koordynatora Rządowego Programu Badawczo-Rozwojowego pt: „Optymalizacja produkcji i spożycia białka”. Od 1978 roku kierował realizacją umowy zawartej między rządami Polski i Iraku, a dotyczącej badań jezior tego kraju. W 1981 roku został koordynatorem badawczego programu rządowego PR-4 w zakresie rybactwa. W latach 1991-2000 był wiceprzewodniczącym Komitetu Nauk Zootechnicznych PAN. Przez kilka kadencji był członkiem Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych (lata 1991-2013). Profesor aktywnie działał również na forum międzynarodowym. W 1985 roku został członkiem grupy roboczej EIFAC-FAO. Był pierwszym prezydentem Europejskiej Unii Ichtiologów (kadencja 1979-1982).

(Fot. z zasobów IRS-PIB w Olsztynie)

Później został członkiem honorowym tej organizacji. W 1991 roku został powołany na członka Komisji Senatu Berlina do organizacji nauki związanej z rybactwem w Niemczech. Przez wiele lat reprezentował Ministerstwo Rolnictwa na forum międzynarodowym w sprawach związanych z szeroko rozumianym rybactwem. Pełnił również wiele funkcji społecznych, np. przewodniczącego ZG Sekcji Rybackiej SITR-NOT, przewodniczącego Komisji Kultury, Oświaty i Wychowania Prezydium MRN w Olsztynie, członka Rady Naukowo-Ekonomicznej przy Wojewodzie Olsztyńskim, wiceprzewodniczącego zespołu dydaktyczno-wychowawczego w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Działalność badawcza Profesora dotyczyła przede wszystkim rybactwa śródlądowego, zagadnień związanych z biologią, rozrodem, dynamiką populacji, zarybieniami i odłowami ryb. Opublikował na ten temat wiele rozpraw naukowych. Dodatkowo był autorem lub współautorem 23 podręczników i broszur, z których należałoby wymienić: „Rybactwo śródlądowe” (1993, 1996 r.), „Inland fisheries in Poland” (1996 r.), „Encyklopedia rybacko-wędkarska” (1998 r.) i „Encyklopedia rybactwa” (2011 r.). Dużą wagę przykładał do popularyzacji wiedzy, czego świadectwem jest autorstwo licznych artykułów popularnonaukowych. Był uznanym autorytetem i życzliwym mentorem. Zrecenzował ok. 130 rozpraw doktorskich, habilitacyjnych i postępowañ związanych z nadaniem tytułu profesora. Pełnił funkcje promotora w 45 pracach magisterskich i 5 przewodach doktorskich. Został odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Laurem UWM i Medalem St. Sakowicza. Uzyskał tytuł *doctor honoris causa* szczecińskiej Akademii Rolniczej (1997 r.) i UWM w Olsztynie (2000 r.).

Pasją Pana Profesora było lotnictwo. Uzyskał uprawnienia skoczka spadochronowego i pilota. Był też znakomitym narciarzem. Zdobył m.in. mistrzostwo województwa olsztyńskiego w biegu narciarskim na 15 km. Pasjonował się również żeglarstwem. Zajmował czołowe miejsca w wielu wyścigach żeglarskich. Został włączony do szerokiej kadry narodowej na olimpiadę w Meksyku, w klasie FIN.

Pan Profesor z pewnością był postacią nietuzinkową zarówno jako naukowiec, ale i zwykły człowiek. Zmarł 3 stycznia 2023 roku. Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Olsztynie.

Opracowanie: prof. dr hab. Zdzisław Zakęś, IRS-PIB w Olsztynie

Profesor dr hab. Jerzy Woyke (1926-2022)

W dniu 20 grudnia 2022 r. zmarł Pan Profesor dr hab. Jerzy Woyke emerytowany pracownik naukowy d. Wydziału Zootechnicznego; jedna z najbardziej rozpoznawanych Postaci z pszczelarskiego środowiska naukowego w świecie. Urodził się 9 września 1926 r. w Maleninie. Wybitny światowej sławy, powszechnie szanowany i doceniany uczyony, profesor nauk rolniczych, specjalista w zakresie pszczelnictwa. Pan Profesor ukończył leśnictwo (1950) i biologię (1952) na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Następnie uzyskał stopnie doktora (1958) i doktora habilitowanego (1961), a w 1969 roku otrzymał tytuł profesora nauk rolniczych. Od 1958 stał się pracownikiem naukowym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz

(Fot. archiwum rodzinne)

kierownikiem Zakładu Pszczelnictwa na Wydziale Ogrodniczym. Następnie po reorganizacji uczelni w roku 1970 kontynuował pracę jako kierownik Zakładu Hodowli Owadów Użytkowych na Wydziale Zootechnicznym. Jako pracownik emerytowany bardzo aktywnie pracował naukowo, prowadząc badania zarówno w kraju jak i za granicą; udzielając konsultacji naukowych czy współpracując z rzeszą naukowców z całego świata, stanowiąc dla nich niezaprzeczalny autorytet naukowy.

Prof. Jerzy Woyke podczas swojej wieloletniej pracy badawczej odbył liczne zagraniczne staże naukowe /USA 1958, Brazylia 1967, NRF 1971, Norwegia 1972, Australia 1973, Indie 1974, Nepal 1999. Konsultant FAO: Gwinea 1975, El Salvador 1979, Afganistan 1983, Wietnam 1985, Ghana 1986, Egipt 1987, Sudan 1988, Algieria 1989, Albania 1989, Meksyk 1989/, podczas których prowadził badania nad różnymi podgatunkami pszczół. W Europie nad pszczołą środkowoeuropejską, włoską, kraińską, kaukaską i maltańską, w Afryce nad *Apis adansonii* (Senegal, Gwinea i Ghana) *A. scutelata*, *A. capensis* (Afryka Pd), i *Apis nubica* (Sudan). W Brazylii nad pszczołą afrykanizowaną, w Azji nad pszczołą wschodnią (*A. cerana*), karliczką (*A. florea*), olbrzymią *A. d. dorsata* i *A. d. breviligulla*) skalną (*A. laboriosa*) (Indie, Chiny, Tajlandia,

Wietnam i Nepal, Filipiny), a na Borneo nad *Apis koschewnikovi*. Były to badania z zakresu genetyki, a w szczególności determinacji płci, sztucznego unasieniania pszczoł, pszczoł tropikalnych czy metod biologicznego zwalczania groźnego roztocza *Tropilaelaps clareae*.

Znaczenie prac prof. Jerzego Woyke dla rozwoju współczesnej, szeroko pojętej wiedzy o pszczołach trudno jest przecenić. Wiele badań Profesora miało przełomowe znaczenie dla nauki i praktyki pszczelarskiej. Do najważniejszych osiągnięć naukowych Profesora należy zaliczyć:

1955-1960 – Udowodnienie wielokrotnej kopulacji matki pszczelej. Zmieniło to całkowicie podstawy genetyki pszczoł.

1960 – Opracowanie metody sztucznego unasieniania matki pszczelej przyjętej w świecie za standardową.

1962-1982 – Polepszenie efektywności sztucznego unasieniania przez zbadanie optymalnych warunków w jakich powinna przebywać matka pszczoła po zabiegu.

1962-1978 – Rozwiązanie zagadnienia determinacji płci u pszczoł. Dotychczas uważano, że samice (robotnice i matki) rozwijają się z jaj zapłodnionych, a trutnie – samce z niezapłodnionych. Udowodniono, że trutnie mogą rozwijać się też z jaj zapłodnionych.

1963 – Odkrycie substancji kanibalizmu u pszczoł.

1972, 1973 – Zbadanie biologii naturalnego unasieniania pszczoł indyjskich *Apis cerana*.

1973 – Określenie granic rozpowszechniania się pszczoł afrykańskich.

1973, 1990, 1992 – Opracowanie metody postępowania z agresywnymi pszczołami afrykańskimi, umożliwiającej bezpieczną pracę przy nich.

1973, 1975 – Opracowanie metody sztucznego unasieniania pszczoł indyjskich *Apis cerana*.

1973 – Odkrycie barwnej mutacji pomarańczowych oczu (laranja) pszczoł, która to mutacja stała się podstawą licznych interesujących badań i obserwacji.

1979 – Rozwiązanie zagadnienia determinacji płci pszczoł indyjskich *Apis cerana*

1977, 2000 – Rozwiązanie zagadnienia dziedziczenia ubarwienia pszczoł i zróżnicowanej ekspresji ubarwienia u robotnic, matek i trutni.

1984-2000 – Zbadanie biologii i opracowanie metody zwalczania groźnego pasożyta pszczoł *Tropilaelaps clareae* bez użycia jakichkolwiek środków chemicznych. Pozwoliło to uratować pszczołę miodną w Azji południowo-wschodniej. W rezultacie tego ogromnie wzrosła produkcja miodu i niektóre kraje jak np. Tajlandia i Wietnam stały się eksporterami miodu.

1996-2004 – Wspólnie z Instytutem Fizjologii im Pawłowa w St. Petersburgu, przeprowadzenie badań nad barwnymi mutacjami pszczoł, co przyczyniło się do leczenia wad wzroku u ludzi.

1998 – Odkrycie, że jaja pszczoł ustawicznie zmieniają swą wielkość w ciągu całego okresu inkubacji.

2004 – Odkrycie odmiennego zachowania higienicznego wolno żyjących gatunków pszczoł *A. dorsata* i *A. laboriosa*, polegające na nie odkrywaniu komórek z martwym czerwiem, co zapobiega rozprzestrzenianiu się chorób i pasożytów.

2011 – Udowodnienie, że znamię weselne matki pszczelej pochodzi od 2 trutni.

2012 – Opisanie, które urwiska himalajskie pszczoła skalna *A. laboriosa* wybiera na miejsca gniazdowania i dlaczego?

Na podstawie ww. badań Profesor opublikował aż 825 prac z czego 503 stanowią oryginalne publikacje naukowe pozostałe to książki oraz prace popularne. Prace Pana Profesora są bardzo często cytowane wg Science Citation Index W ISIS – 3608; wg. Web of Science 913. W tym okresie Pan Profesor był także promotorem 8 prac doktorskich, wielokrotnym recenzentem (544) prac naukowych np. doktoratów, habilitacji, wniosków o nadanie tytułu profesora, grantów, krajowych i zagranicznych publikacji naukowych. Profesor Jerzy Woyke był ambasadorem polskiej nauki w świecie. Był ekspertem FAO (ONZ) w 11 krajach (Gwinea, El Salvador, Kostaryka, Afganistan, Wietnam, Ghana, Egipt, Sudan, Albania, Algieria, Meksyk).

Za swoją pracę i osiągnięcia był wielokrotnie wyróżniany i nagradzany. Profesor Jerzy Woyke jest laureatem 72 nagród, odznaczeń i wyróżnień, z czego 16 zagranicznych. Świadczy to o dużym uznaniu, jakim Profesor cieszy się w świecie (najważniejsze nagrody: PAN 1966, 1971, 1979, 1987, Min. Szkoln. Wyższ. 1976, 1989, Min. Roln. 1976, 1984, USDA 1976, 1984, 1987, Min. Roln. El Salvadoru 1981, Medal im. Oczapowskiego PAN 1994, Outstanding Apicultural Scientist, Tajlandia 2000, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski 2014).

Żegnamy Pana Profesora z poczuciem ogromnej straty, ale też dumy, zdając sobie doskonale sprawę, że tak liczne dokonania badawcze; dorobek i odkrycia naukowe, styl pracy będą dla nas zawsze drogowskazem i niedoścignionym wzorem do naśladowania.

Cześć Twojej pamięci. Odpoczywaj w zasłużonym spokoju jako spełniony/szczęśliwy naukowiec/człowiek z pasją ważny i żywy w naszej pamięci poprzez swoje dokonania pozostawione następnym pokoleniom.

*Opracowanie: Dr hab. Beata Madras-Majewska, prof SGGW
Instytut Nauk o Zwierzętach Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie*

Kalendarium konferencyjne

Wydarzenie	Data i miejsce
KRAJOWE	
XVII FORUM ZOOTECHNICZNO-WETERYNARYJNE pt. „Optymalizacja żywienia w dobie kryzysu energetycznego i klimatycznego” w Poznaniu https://forumzoowet.pl/	20-21.04.2023 r. Poznań
Funkcjonowanie populacji zwierząt dzikich i towarzyszących w zmieniających się uwarunkowaniach środowiskowych i prawnych https://up.lublin.pl/konferencja2023	25-26.05. 2023 r., Kazimierz Dolny
LXXXVII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego we Wrocławiu pt.: „Polska zootechnika w świetle Europejskiego Zielonego Ładu”	13-15.09.2023 r., Wrocław
XLIX Konferencja Naukowej Sekcji Żywienia Zwierząt Komitetu Nauk Zootechnicznych i Akwakultury PAN, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie	25-27.09.2023 r., Lublin
MIĘDZYNARODOWE	
10 th International Sheep Veterinary Congress https://isvc2023.com/	6-10.03.2023 r., Sewilla, Hiszpania
Animal AgTech Innovation Summit https://animalagtech.com/	13.03.2023 r., San Francisco, USA
The International Conference on Farm Animal Breeding and Genetics https://www.eaap.org/event/international-conference-on-farm-animal-breeding-and-genetics-athens-greece/	03-04.04.2023 r., Ateny, Grecja
International Conference on Precision Dairy Farming and Technology https://waset.org/precision-dairy-farming-and-technology-conference-in-april-2023-in-rome	13-14.04.2023 r., Rzym, Włochy
1 st European Congress on Applied Animal Sciences, https://www.ecaas-congress.com	11-14.04.2023 r., Wrocław, Polska
Międzynarodowy Kongres – Szanse nauk o zwierzętach – 70 lat Wydziału Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie połączony z Uroczystością nadania tytułu Doktora Honoris Causa Prof. dr. hab. Markowi Świtońskiemu	17-19.05.2023 r., Lublin, Polska
23 th European Symposium on Poultry Nutrition https://www.espn2023.eu/	21-24.06.2023 r., Rimini, Włochy

XI European Symposium on Poultry Welfare https://www.espw2023.org/	23-26.06.2023 r., Praga, Czechy
25 th Conference of the Association for the Advancement of Animal Breeding and Genetics https://aaabgconference.com.au/	26-28.04.2023 r., Perth, Western Australia
69 th International Congress of Meat Science and Technology https://www.icomst2023.com/	20-25.08.2023 r., Padwa, Włochy
EAAP + WAAP + Interbull Congress 2023 https://eaap2023.org/	26.08.-1.09.2023 r., Lyon, Francja
XIX European Symposium on the Quality of Eggs and Egg products and XXV European Symposium on the Quality of Poultry Meat https://www.eggmeat2022.com/	7-9.09.2023 r. Kraków, Polska
Combined Meeting of WPSA Working Groups: WG 6 „Incubation and Fertility Research Group” and WG 12 „Physiology”	18-20.09.2023 r., Wrocław, Polska
XXXIII International Poultry Symposium PB WPSA „Science for poultry practice – poultry practice for science”	20-22.09.2023 r., Wrocław, Polska
1 st SYMPOSIUM ON ANIMAL REPRODUCTION https://www.esdar.org/	21-23.09.2023 r., Nantes, Francja
12 th European Symposium on Poultry Genetics	8-10.11.2023, Hannover, Niemcy

Redakcja: Eugeniusz Grela, Aldona Kawęcka, Monika Michalczuk,
Ela Sawicka, Brygida Ślaska, Tomasz Szwaczkowski, Anna Wójcik

Kontakt: monika_michalczuk@sggw.edu.pl

Skład i łamanie – Joanna Płużańska
Projekt okładki – Patryk Grela

Sponsor wydawniczy

